

ресурс тактики аргументації. У першому випадку мовець (Лорелай) вдається до цієї тактики аби реалізувати допоміжну консенсусну стратегію переконування. У другому мовець (Логан) реалізує її як елемент допоміжної полемічної стратегії переконування. В обох випадках тактика, побудована, серед іншого, на використанні ІІ, виявляється ефективною. У першому фрагменті адресат (Люк) пристає на пропозицію мовця. У другому мовець відстоює свою позицію у суперечці і досягає її часткового визнання адресатом (Рорі).

Таким чином, спостереження за функціонуванням висловлень з ІІ у англомовному розмовному дискурсі дозволило окреслити їх стратегічний потенціал та дійти **висновку**, що комуніканти з їх допомогою реалізують різноманітні тактики й стратегії, підпорядковані основним стратегіям консенсусу та полеміки.

До **перспектив** подальших досліджень відносимо вивчення ролі висловлень з ІІ у функціонуванні дискурсів різноманітних типів, у тому числі у діахронічному та контрастивному аспектах.

Література

- Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф.С. Бацевич. – К. : ВЦ «Академія», 2004. – 344 с.
- Безугла Л.Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі: Монографія / Л.Р. Безугла. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 332 с.
- Борисова И.Н. Категория цели и аспекты текстового анализа // Жанры речи: Сборник научных статей. – Вып.2. – Саратов : Изд-во гос. уч.-науч. центра «Колледж», 1999. – С. 81–96.
- Гойхман О.Я. Речевая коммуникация / О.Я. Гойхман, Т.М. Надеина. – М. : ИНФРА, 2005. – 272 с.
- Гридин В.Н. К проблеме роли мотивации в порождении речевого высказывания / В.Н. Гридин // Проблемы психолінгвістики. – М., 1975. – С. 56–63.
- Дементьев В.В. Непрямая коммуникация : [монографія] / Вадим Викторович Дементьев. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2006. – 376 с.
- Демьянков В.З. Интерпретация текста и стратегемы поведения / В.З. Демьянков // Семантика языковых единиц и текста (лінгвістические и психолінгвістические исследования). – М. : Институт языкознания АН СССР, 1979. – С.109-116.
- Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О.С. Иссерс. – Изд. 5-е. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 288 с.
- Кацнельсон С.Д. Типология языка и речевое мышление / С.Д. Кацнельсон. – [изд. 4-е, стереотипное]. – М. : Эдиториал УРСС, 2009. – 218 с.
- Клюев Е.В. Речевая коммуникация: успешность речевого взаимодействия : [учеб. пособие для университетов и институтов] / Е.В. Клюев. – М. : РИПОЛ КЛАССИК, 2002. – 320 с.
- Куницына В.Н. Межличностное общение. Учебник для вузов / В.Н. Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Поголыпа. – СПб. : Питер, 2001. – 544 с.
- Макаров М.Л. Основы теории дискурса / М.Л. Макаров. – М. : Гнозис, 2003. – 280 с.
- Макьюин К. Дискурсивные стратегии для синтеза текста на естественном языке ; [пер. с англ. А.А. Медниковой] / Кэтлин Макьюин // Новое в зарубежной лингвистике. – 1989. – Вып. 24. – С. 311–357.
- Максимова Н.В. «Чужая речь» как коммуникативная стратегия: Монография / Н.В. Максимова. – М. : Издательский центр РГГУ, 2005. – 315 с.
- Олешков М.Ю. Моделирование коммуникативного процесса: Монография / М.Ю. Олешков. – Нижний Тагил, 2006. – 342 с.
- Сухих С.А. Речевые интеракции и стратегии / С.А. Сухих // Языковое общение и его единицы. – Калинин : Калининск. гос. ун-т, 1986. – С. 71–76.
- Сухих С.А. Личность в коммуникативном процессе. – Краснодар : Изд-во ин-та менеджмента, 2004. – 155 с.
- Троянов В.И. Стратегии коммуникантов в споре / В.И. Троянов // Прагматика и логика дискурса : сб. науч. тр. – Ижевск : Урдмуртский гос. ун-т, 1991. – С. 20–24.
- Формановская Н.И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход / Н.И. Формановская. – М. : Изд-во «Русский язык», 2002. – 216 с.
- Фролова І.С. Система основных понятий прагматического анализа / І.С. Фролова // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2006. – № 726. – С. 83–87.
- Фролова І.С. Стратегія конфронтації в англомовному дискурсі : [монографія] / І.С. Фролова. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – 344 с.
- Шевченко І.С. Дискурс як мислекомунікативне формування / І.С. Шевченко, Е.І. Морозова // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2003. – № 586. – С. 33–38.
- Bachman, L.F. Fundamental considerations in language testing / Lyle F. Bachman. – Oxford : Oxford University Press, 1990. – 408 p.
- Brinker, K. Strategisches Handeln in Gesprächen / K. Brinker // Spracherwerb und Mehrsprachigkeit. Festschrift für Els Oksaar. – Tübingen : Niemeyer, 1986. – S. 335–342.
- Chafe, W. Discourse, consciousness, and time: the flow and displacement of conscious experience in speaking and writing / Wallace Chafe. – Chicago : The University of Chicago Press, 1994. – 327 p.
- Hobbs, J.R. Towards an understanding of coherence in discourse / J.R. Hobbs // Strategies for Natural Language Processing. – Hillsdale, 1982. – P. 223–243.
- Karttunen L. Implicative verbs / L. Karttunen // Language. – Vol. 47, № 2. – 1971. – P. 340–358.
- Wodak, R. Politics and Language: Overview / R. Wodak, R. de Cillia // Concise Encyclopedia of Pragmatics. – Second edition. – Oxford : Elsevier, 2009. – P. 723–735.

УДК 811.111

БАБИЧ В. І.

(Херсонський державний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ІДІОДИСКУРСУ К.СЕНДБЕРГА

Стаття присвячена з'ясуванню теоретико-методологічних засад дослідження ідіостилю як прояву індивідуалізації дискурсу. Особливу увагу приділено дискурсивним особливостям відображення ліричного «Я» у концептуальному вимірі ліричних творів К. Сендберга.

Ключові слова: індивідуально-авторська картина світу, ідіодискурс, ідіостиль, К. Сендберг.

Бабич В. И. Особенности идиодискурса К. Сэндберга. Статья посвящена уточнению теоретико-методологических основ исследования идиостиля как проявления индивидуализации дискурса. Особое внимание уделяется дискурсивным особенностям отображения лирического «Я» в концептуально-ассоциативном пространстве лирических произведений К. Сэндберга.

Ключевые слова: индивидуально-авторская картина мира, идиодискурс, идиостиль, К. Сэндберг.

Babych V. I. The Peculiarities of C. Sandburg's Idiodiscourse. The article focuses on distinguishing the theoretical and methodological grounds of researching idiostyle as a reflection of discourse individualization. It highlights some discourse peculiarities of the lyrical "I" within the conceptual and associative framework of C. Sandburg's lyrical poetry.

Key words: individual artistic picture of the world, idiodiscourse, idiostyle, lyrical "I", C. Sandburg.

Постановка наукової проблеми та її значення. Для сучасних сучасних лінгвістичних студій актуальним є дослідження породження та функціонування дискурсу, вивчення дискурсу з огляду на визначення мови як когнітивного процесу (В. І. Карасик, О. С. Кубрякова, А. М. Приходько, Ю. С. Степанов, І. С. Шевченко та ін.). У напрямку розробки проблематики лінгвокогнітивного аналізу ідіостилю автора художнього твору працюють як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, серед яких Л. І. Белехова, Н. С. Болотнова, О. П. Воробйова, О. Семіно, І. А. Тарасова, О. Г. Фоменко та ін.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування одержаних результатів дослідження. У сучасному соціокультурному просторі всебічно досліджуються різні типи дискурсу, у тому числі художній дискурс, вивчається специфіка мовної особистості його продуцента й реципієнта. На часі є розгляд особливостей мовленнєво-мисленнєвого процесу літературної особистості, зокрема митця поетичного слова, у ході дискурсивно-текстовірного процесу, вивчення втілення ідіодискурсу творчої особистості автора, відображення його концептуальної картини світу.

Об'єктом нашої наукової розвідки обрано ідіодискурс та ідіостиль К. Сэндберга, а її **предметом** – концептуально-асоціативний простір ліричних творів поета. Досі дослідження лінгвоконцептуального виміру ідіодискурсу американського поета К. Сэндберга не здійснювалось.

Метою статті є систематизація наукових підходів дослідження дискурсу та визначення способів і засобів вираження ліричного Я як складової образу автора у творах К. Сэндберга.

Існування в сучасних гуманітарних науках великої кількості концепцій і теорій дискурсу, а також виникнення й розвиток дискурс-аналітичного напрямку свідчить про те, що дискурс на сьогоднішній день є одним з розроблюваних і актуалізованих предметів теоретичного аналізу в низці наук. Т. ван Дейк одним з перших збудував модель дискурсу на основі «комунікативної події» як складної єдності мовної форми, значення та дії. Він спрямовував аналіз дискурсу на дослідження особистісних характеристик мовців, їхніх намірів, емоцій, уподобань та ін. У результаті дискурс розглядався вченим як складне комунікативне явище, що включає процес створення певного мовного твору (тексту) і відбиває залежність цього твору від екстралінгвістичних факторів [Дейк 1989, с. 8].

У контексті дослідження слідом за М. Л. Макаровим розуміємо дискурс як родову категорію по відношенню до тексту та мовлення [Макаров 2003, с. 50]. Дискурс є мисленнєво-комунікативним утворенням [Шевченко 2005, с. 23], сукупністю мовленнєво-мисленнєвих дій комунікантів, пов'язаних із пізнанням, осмисленням та презентацією світу мовця й осмислення адресатом мовної картини світу продуцента [Мецержакова 2002], використанням мови, за яким стоїть соціально, ідеологічно й історично зумовлена ментальність [Чернявская 2009, с. 147].

Вочевидь, поетичний дискурс передбачає реалізацію цих основних положень. Він безпосередньо пов'язаний із осмисленням і презентацією світу мовцем. Від адресата вимагається розуміння мовної картини світу поета. З огляду на те, що мовні особливості різноманітних художніх текстів описані досить ґрунтовно, на сьогодні актуальним є дискурсивне висвітлення їхніх характеристик (В. І. Карасик), зокрема дискурсивних характеристик ліричних творів.

Дослідження поетичного тексту з позицій когнітивної лінгвістики враховує такі її

постулати, як те, що у центрі уваги є мова як загальний когнітивний механізм, а до сфери інтересів залучені "ментальні" основи продукування і розуміння мови; потрібне врахування того, як структури мовного знання "репрезентуються" і як вони задіяні у переробці інформації [Дем'янков 1994, с. 21]. Теоретико-методологічні положення когнітивної лінгвістики вимагають вивчення поетичного тексту як проєкції людських переживань, осмислення світобачення у вірші.

У цьому зв'язку варто зазначити, що вивчення лінгвокогнітивного виміру ідіодискурсу передбачає розуміння мовної діяльності як модус когніції, в основу якого покладено когнітивні здібності особистості (В. З. Дем'янков). Відтак все більшої значущості набуває дослідження ідіодискурсу поета в аспекті відображення його мовної особистості та концептуальної картини світу.

Протягом останнього десятиліття когнітивний вектор визначив особливий інтерес дослідників поетичного дискурсу до індивідуальних особливостей концептуальної картини світу авторів, відображеної в їхній текстовій діяльності. У зв'язку з цим поняття індивідуально-авторського стилю мовної особистості отримує новий комунікативно-когнітивний зміст у роботах, присвячених вивченню поетичного дискурсу [Болотнова 2014].

На особливу увагу заслуговує індивідуальна авторська картина світу, її здатність здійснювати вплив на соціокультурні процеси. Розв'язання наукової проблеми уточнення лінгвістично релевантних параметрів поетичного дискурсу та визначення ролі й місця в ньому ідіодискурсу К. Сендберга сприятиме осмисленню його впливу на комунікативну культуру американської поезії й на естетику поетичного мовлення загалом.

Методологія дослідження літературних творів активно розвивається в межах когнітивної поетики. На думку О. П. Воробйової, когнітивна поетика слугує потужним інструментом розкриття та пояснення когнітивних процесів та стратегій, які покладено в основу формування та інтерпретації художнього тексту [Воробьева 2004, с. 379]. Р. Цур визначає цю галузь когнітології як міждисциплінарний підхід до вивчення художньої літератури із застосуванням методів когнітивної науки [Tsur 2002, с. 45].

Загалом у когнітивній поетиці активно досліджується типологія концептів авторської свідомості та їх потенціал для розкриття інтенцій конкретного автора, характеристик його ідіостилу та індивідуально-авторської концептосфери. Чимало новітніх розвідок мають на меті вивчення певного лінгвокультурного концепту та зіставлення із його втіленням у творчому доробку того чи іншого автора. Дослідженню в художньому дискурсі багатовимірної творчої особистості автора, мовного втілення індивідуальної ментальності автора художнього твору присвячені роботи Н. С. Болотнової, О. Я. Дойчик, В. А. Піщальнікової, О. Семіно, І. А. Тарасової, Ю. М. Фокіної, М. Тернера. Актуальною проблемою сучасної когнітивної поетики є наукова розбудова понятійного апарату й методики вивчення концептуальної ідіосфери (Л. І. Белєхова, О. П. Воробйова, О. М. Кагановська).

Слід зауважити, що підвалини опису таких понять, як мовна особистість, ідіостиль, ідіодискурс, які останнім часом перебувають у центрі уваги когнітивно-дискурсивної парадигми, було закладено дослідженням лінгвістичної категорії образу автора.

Поняття "індивідуального стилю" й "мовної особистості" насамперед пов'язане з В. Виноградовим, хоча становлення ідей цілісного опису творчої мовної особистості знаходимо також у науковому доробку М. М. Бахтіна, Ю. М. Тинянова, Б. М. Ейхенбаума. Це, передусім, зумовлюється підвищенням інтересу до питань індивідуальної мовної творчості, хоча сталий інтерес до прояву особистості в мові, до "мовної особистості", простежується протягом усієї історії вивчення мовної творчості.

З поетико-когнітивних позицій ідіостиль автора художнього твору визначається як опосередкований у художньому тексті мовно-ментальний портрет письменника, який відображається у специфіці індивідуально-авторської концептуалізації дійсності, що детермінується системою особистісних цінностей [Дойчик 2012, с. 4]. Новим ракурсом цієї проблеми є залучення до кола наукового інтересу поняття "ліричний дискурс", дослідження

лінгвістично релевантних особливостей його текстового простору та ідіостилю автора ліричного твору.

Ідіостиль автора в когнітивній лінгвістиці співвідноситься з поняттями мови та тексту і визначається людським фактором у мові загалом та "образом автора" (В. В. Виноградов), "мовною особистістю автора" (Ю. М. Караулов), "образом автора ідіостилю" (В. П. Григор'єв) зокрема. Серед багатьох трактувань ідіостилю звертає на себе увагу розгляд ідіостилю крізь систему концептуальних моделей, у напрямку від когнітивних феноменів до їхньої мовної реалізації [Тарасова 2012]. Так, І. А. Тарасова розуміє під ідіостилем сукупність мовних і ментальних структур художнього світу автора. Дослідниця визначає ідіостиль як "спосіб думати і говорити про світ у нерозривній єдності" [Тарасова 2012, с. 9]. Така дефініція дотична до розуміння ідіостилю як сукупності мовних і ментальних структур художнього світу автора, когнітивних структур, єдності концептів і їхнього мовного втілення [Макаров 2003, с. 22]. На думку Н. С. Болотнової, ідіостиль є системою асоціативно-смыслових полів, які характеризують когнітивний рівень мовної особистості [Болотнова 2014].

Індивідуально-авторська картина світу репрезентується в сукупності концептів автора як носія мови – в концептосфері як системі концептів автора твору (Д. С. Ліхачов) за допомогою вербальних засобів. Отже, індивідуально-авторську художню концептосферу (ідіосферу) можна охарактеризувати як впорядковану сукупність індивідуальних концептів того чи іншого автора, вона об'єктивована в його мовній картині світу за допомогою мовних засобів, формуючи його ідіодискурс.

Ураховуючи викладене вище, ідіодискурс розуміємо як прояв творчої особистості поета, тож конкретні прояви дискурсу митця розуміються як його ідіодискурс. Ідіодискурс автора індивідуалізується через когнітивні (концептуальні) характеристики його ідіосфери й ідіостилю. Сукупність мовно-когнітивних механізмів створення текстового простору тим чи іншим автором відрізняє його дискурс від інших.

На сучасному етапі авторська свідомість визнається домінантною величиною художнього тексту, виходячи з того, що в художній картині представлено знання автора твору про світ, осмислені з урахуванням авторського світобачення (О. П. Воробйова). Індивідуальне осмислення дійсності репрезентується у сукупному тексті твору в художньому концепті, який є одиницею авторської свідомості (І. А. Тарасова, В. Г. Ніконова), що складається з поняттєвого, ціннісного та образного компонентів.

Якщо до минулого століття образ автора сприймався як певна конкретна особистість, а твір – як "зліпок" із цієї особистості, то філологічна думка ХХ ст. загалом була спрямована не ототожнювати авторську індивідуальність з особливостями твору.

Образ автора дає можливість зрозуміти твір як діяльність, а не тільки як результат діяльності творця, тобто зрозуміти автора як суб'єкта художньої дійсності. Важливим є дослідження художнього твору не як сталої структури, яка відображає дійсність з погляду автора, а як творчої діяльності, яка реалізується в організації тексту і несе в собі світовідображення, сам процес цього відображення унаслідок його переосмислення автором твору.

Неперервність наукової думки в пошуку підходів до вивчення ліричного "Я" знаходиться сьогодні на новому історичному етапі. З метою глибокого осмислення образу ліричного "Я" в художніх творах, доцільним видається розглянути способи й форми зображення поетами ліричного "Я", осмислити сукупність ментальних та мовних структур, за допомогою яких воно створюється, зокрема репрезентацію в індивідуально-авторській концептосфері поетів внутрішнього світу ліричного героя (спостереження, роздуми, стани, переживання, міркування), змалювання пейзажу, в оточенні якого він знаходиться. Образ автора постає як частина важливої на сучасному етапі наукового знання проблеми прояву особистості у мові, відтак мовлення ліричного героя варто розглядати у якості компонента художньої системи тексту, що організується образом автора й відображає авторську картину світу.

З позицій когнітивної лінгвістики поняття "образу автора" обґрунтовується В. П. Григор'євим, В. А. Піщальніковою, В. В. Леденьовою. На думку В. П. Григор'єва, опис ідіостилію має бути спрямовано на виявлення глибинної семантичної та категоріальної зв'язності його елементів, що втілюють у мові творчий шлях поета [Григор'єв 1983, с. 103]. "Образом автора" вчений називає об'єднуючу описову характеристику мовної особистості поета.

У світлі когнітивної поетики, "поняття "когнітивний стиль" поета на відміну від літературного стилю припускає виокремлення способу художнього відображення дійсності у творчості певного автора, особливостей поетичного мислення, яке може бути визначено шляхом аналізу його виражальних мовних засобів у когнітивному аспекті" [Белехова 2002, с. 73]. Когнітивний стиль автора визначається також як характерні риси концептуалізації світу певним автором, що виявляються повторюваним ужитком ключових словесно-поетичних образів [Безребра 2007, с. 4].

Ґрунтуючись на цих положеннях, когнітивно-культурологічний напрям розглядає проблему авторського вираження в тексті з принципово нових позицій. Автор постає як носій когніції, засновник художньої діяльності, в результаті якої він конструє текст так, що відбувається об'єктивація його суб'єктного світу. Текст є авторською дійсністю, об'єктом суб'єктів його чуттєвої/інтелектуальної, несвідомої / підсвідомої / надсвідомої, вольової / інтуїтивної діяльності [Милевская 2010, с. 4-5]. З огляду на це, підґрунтям для дослідження мовної особистості автора покликані служити поняття концепту й концептосфери [Фокина 2010].

У творах американського поета К. Сендберга реалізуються значущі для його особистості концепти, реконструкція яких дає змогу з'ясувати та описати елементи концептуальної картини світу поета.

В історії американської літератури Карл Сендберг вважається продовжувачем демократических традицій В. Вітмена. К. Сендберг написав багато творів, у яких прославляв пересічних людей Америки й звеличував їх працю. Для поетики К. Сендберга притаманні урбаністична образність, чіскість мовлення, афористичність, висока майстерність вільного вірша. Творчість К. Сендберга розцінюють як реалістичну [Денисова 2002, с. 45-46; Кириченко 1973; Шпак 1991, с. 13], його вірші вирізняються конкретністю й об'єктивністю.

Вірші К. Сендберга побачили світ у 1914 році, а в 1916 році вийшла його збірка «Чикаго». Вірші, які увійшли до неї, вразили читачів незвичністю форми, не традиційністю пафосу: різні поети оспівували це велике місто, але ніхто не зумів так поєднати його суперечливу сутність, як це вдалося зробити К. Сендбергу. Поет змалював зворотній бік Чикаго: злочинність, убогість, брутальність: *"They tell me you are wicked", "they tell me you are crooked", "they tell me you are brutal"* [Sandburg 1970, с. 3], втім прославляючи це місто, незважаючи на присутність у ньому усіх пороків і вад: *"Come and show me another city with lifted head singing so proud to be alive and coarse and strong and cunning"* [Sandburg 1970, с. 3]. Лейтмотивним словом фіналу вірша стає повторене 6 разів слово *"laughing"*, стверджуючи гімн життєвості великого міста, життєдайному духу самої Америки. Цей вірш сприймається як квінтесенція всієї творчості Сендберга. До того ж, "Чикаго" започатковує поетику К. Сендберга. Для молодого поета взірцем в житті і творчості був В. Уїтмен, наслідуючи якого, К. Сендберг сповідував індивідуалізм, використовував урбаністичну філософію, писав у жанрі вільного вірша. Зауважимо, що саме вільний вірш виявився надзвичайно плідним для всієї поетичної творчості К. Сендберга. Зокрема, однією з рис організації неримованого вірша став повтор окремих слів і навіть цілих словесних блоків. Крім того, численні переліки, що значно сприяли ритмізації поезії, також зближують творчість двох митців, хоча сам принцип ритмізації у К. Сендберга у вигляді чотирискладового ударника відрізняється від класичного трискладового. Використання цього інструментарію дало поету змогу передати барвистість, контрастність, необмеженість, невичерпність пульсування й ритму життя. Загалом світосприйняття К. Сендберга спрямоване на прагнення віднайти позитивне, своєрідне, суто американське, привносячи в європейську цивілізаційну модель власний дух

вітальності, непереможну жагу життя, творення, ствердження, тим самим збагачуючи її.

Поетична мова К. Сендберга насичена розмовною лексикою, сленгом, хронікою буденності, репортажним духом, ритмами вулиці, використовує кінематографічний монтаж, майстерно варіює ритми, широко експлуатує багатство не лише лексичних засобів, але й фонетичні особливості (наголоси, інтонації) різних мовних прошарків [Денисова 2002, с. 46].

Для ідіодискурсу К. Сендберга характерним є прийом персоніфікації предметів (трави, туману, імлі), які говорять у його віршах від першої особи. Так, у поезії "Grass" ліричне "Я" говорить: *"I am the grass; I cover all", "I am the grass, Let me work"* [Sandburg 1970, с. 71], тобто трава звертається до людей, закликаючи їх припинити війни та вбивства і дали їй можливість виконувати свою роботу, працювати. Поет переосмислює історичний час, вказуючи на плин часу: час невинно рухається вперед, стираючи з пам'яті людства події минулого. За допомогою займенника "I" поет символізує покоління своїх сучасників, яке відчуває на собі цей плин часу.

У творчості К. Сендберга 20-х років ХХ ст. відчутні песимістичні мотиви. Свідченням цього є низка віршів, для якої характерними є образи туману, імлі, попелу, акцентуючи мотиви невпевненості у майбутньому, розчарування, смутку: *"I am the mist, the impalpable mist, /Back of the thing you seek. /My arms are long, / Long as the reach of time and space», «I am the primal mist / And no man passes me; / My long impalpable arms / Bar them all"* [Sandburg 1970, с. 75].

Поезія набуває у К. Сендберга епічної масштабності. До прикладу, у поезії "I Am the People, the Mob" герой поетичного тексту втілює особливий світ людини, її самоцінність, здатність знайти відповіді на всі таємниці буття. За ліричним "Я" у цьому випадку стоїть усе людство і кожна людина:

*I Am the people--the mob--the crowd--the mass.
Do you know that all the great work of the world is
done through me?
I am the workingman, the inventor, the maker of the
world's food and clothes.
I am the audience that witnesses history* [Sandburg 1970, с. 71].

Водночас низка фрагментів у віршах поета вирізняються надзвичайною ліричністю і метафоричністю (*"the big blue beyond"* [Sandburg 1970, с. 25]; *Granite shoulders heaving above the earth curves* [Sandburg 1970, с. 45]; *"river of young-woman life"* [Sandburg 1970, с. 16], музичністю побудови образів, поєднанням статичності й динаміки дії. В них втілюється народне життя, міцніє тяжіння поета до народної мудрості, фольклорних метафор і афоризмів: *"Time knocks in another brass nail"* [Sandburg 1970, с. 89]; *"Time is a great teacher"* [Sandburg 1970, с. 617]; *"The best book is the world, the best friend is god"* [Sandburg 1970, с. 511]; *«An old man in love is a flower in winter»* [Sandburg 1970, с. 502]; *"The past is a bucket of ashes"* [Sandburg 1970, с. 617].

Говорячи про особовий займенник "я", можна сказати, що в системі ліричного віршу він додатково семантизується, висувається на перший план, укрупнюється [Селивестрова 1988, с. 48]. В ліричному дискурсі яскраво виявляється прономінативна автосемантичність – у центрі ліричного твору знаходиться суб'єкт, з точки зору якого відображені всі образи у вірші. Існує думка, що в ліриці Я виступає "головним" займенником, оскільки він природно пов'язаний зі способом вираження "ліричного героя". Дослідники неодноразово відзначали, що лірика – це мистецтво прономінальної скерованості (В. В. Виноградов, Т. І. Сільман, С. Т. Золян, Н. В. Петренко, А. П. Хавхун та ін.). Для ліричного твору органічною необхідністю є займенники, адже вони являють собою "найбільш суттєву змістову ланку ліричного жанру, що окреслює взаємовідносини між "ліричним Я" і світом в узагальнювальному плані" [Сільман 1970 с. 85], "єдиною можливою формою вираження особистості в цих умовах є займенник, безіменне Я, ліричне "інкогніто" [Сільман 1970, с. 83-84].

Цільовою настановою поета-лірика є прагнення виразити внутрішній стан носія ліричного переживання, цим зумовлюється домінуюче положення "Я" ліричного суб'єкта. У

цьому сенсі особливий інтерес становить граматичний "Я"-суб'єкт висловлювання: "... одна з основних ліній прагматичної інтерпретації висловлювання – це "розшарування" "Я" мовця на "Я" як підмет речення, "Я" як суб'єкта мовлення, нарешті, на "Я" як внутрішнє "Его", що контролює самого суб'єкта" (Ю. С. Степанов, цит. по [Хавхун 2004, с. 89]. А. П. Хавхун вказує на таку особливість ліричного "Я", як те, що можливість його різноманітного смислового наповнення не спричиняє суттєвої відмінності у способах його вербальної репрезентації [Хавхун 2004, с. 91], отже незважаючи на варіативність змісту ліричного "Я", вербальні засоби його втілення є ідентичними й зумовлені специфікою "Я" як поетичного та егоцентричного явища. За спостереженнями Н. В. Петренко, займенник "I" у віршованих текстах американської поезії притягує до себе безліч значень, у результаті чого набуває широкий спектр ролей, основними серед яких є: 1) автор; 2) ліричний герой; 3) особистість; 4) суб'єкт; 5) людство; 6) покоління сучасників; 7) природа; 8) Всесвіт [Петренко 2008, с. 165]. Наприклад, у вірші "Who Am I?" ліричний герой К. Сендберга уособлює у своїй поетичній душі знання, досвід усього людства, поєднує часи й простори:

My head knocks against the stars.

My feet are on the hilltops.

*My finger-tips are in the valleys and shores of
universal life.*

*Down in the sounding foam of primal things I
reach my hands and play with pebbles of
destiny.*

I have been to hell and back many times.

I know all about heaven, for I have talked with God.

I dabble in the blood and guts of the terrible.

I know the passionate seizure of beauty

*And the marvelous rebellion of man at all signs
reading "Keep Off."*

*My name is Truth and I am the most elusive captive
in the universe [Sandburg 1970, с. 48].*

О. А. Олексенко звертає увагу на характеристику творчої манери поета як інтроверта або екстраверта, зокрема, переважне вживання "Я особистісного" обумовлене психічним складом поета, а саме його інтровертивністю. У цьому випадку хронотопні характеристики даються тільки натяком чи дуже узагальнено, тим самим створюючи враження, що ліричний герой існує в абстрагованому від реальності світі почуттів, мрій. В аналогічному жанрі поетів-екстравертів семантика ліричного героя значно ширша: це і "Я функціональне", і "Я зіставне", і "опредметнене Я", "Я ліричного персонажа" [Олексенко 2012, с. 223].

На нашу думку, для ліричного "Я" творів К. Сендберга характерною є екстравертність, його семантика вона звернена назовні, на висловлення своїх сподівань щодо майбутнього людства, силу духа творчої особистості, напр.: *"I am credulous about the destiny of man / And I believe more than I can ever prove / of the future of the race / And the importance of illusions, / The value of great expectations"* ("The People, Yes!" [Sandburg 1970, с. 464]). .

Висновки. Ураховуючи викладене вище, ідіодискурс розуміємо як прояв творчої особистості поета, тож конкретні прояви дискурсу митця розуміються як його ідіодискурс. Ідіодискурс автора індивідуалізується через когнітивні (концептуальні) характеристики авторської ідіосфери й ідіостилю. Сукупність мовно-когнітивних механізмів створення текстового простору тим чи іншим автором відрізняє його дискурс від інших. Ідіодискурс К. Сендберга постає як сукупність ліричних творів поета, написаних у жанрі вільного віршу, з тематикою, яка мотивується прагненням автора передати барвистість, контрастність, необмеженість, невичерпність пульсування й ритму життя своїх співвітчизників, загалом соціокультурну ситуацію США на початку ХХ ст. Орієнтація поета на високі ідеали, пов'язані величиною людини, її гідним місцем у світі, зумовлює спрямування ідіодискурсу К. Сендберга на висвітлення гострих соціальних проблем.

Перспективи дослідження. На нашу думку, урахування теоретичних засад вивчення когнітивних (концептуальних) характеристик ідіосфери й ідіостилю і відповідних понять надасть змогу окреслити методіку аналізу індивідуально-авторської художньої концептосфери творів поета. Із цією метою варто залучити до дослідження дані вивчення ідіолекту К. Сендберга, його когнітивного стилю, встановити домінантні (авторські) художні концепти у складі його концептуальної ідіосфери та визначити специфіку конфігурації таких концептів по відношенню до відповідних концептів загальнонаціональної картини світу.

Література

- Безребра Н. Ю. Лінгвостилістичний та семантико-когнітивний аспекти поезики Е. Дікінсон: автореф. дис.канд. філол. наук: спец. 10.02.04 / Н. Ю. Безребра; Київський національний лінгвістичний університет. – Київ, 2007. – 24 с.
- Белехова Л. І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : дис.докт. філол. наук: спец. 10.02.04 / Л. І. Белехова; Київський національний лінгвістичний університет. – Київ, 2002. – 461 с.
- Воробійова О.П. Когнітивна поезика: здобутки і перспективи / О.П. Воробійова // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2004. – № 635. – С. 18–22.
- Григорьев В.П. Грамматика идиостиля: В. Хлебников / В.П. Григорьев. – М.: Наука, 1983. – 223 с.
- Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк. – М.: Прогресс, 1989. – 312 с.
- Демьянков В.З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода / В.З. Демьянков // Вопросы языкознания. – 1994. – № 4. – С. 17–31.
- Денисова Т.Н. История американской литературы XX столетия / Т.Н. Денисова. – К.: Довіра, 2002. – 318 с.
- Дойчик О.Я. Ідіостиль Джуліана Барнса у лінгвоконцептуальному вимірі: автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.04 / О. Я. Дойчик; Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2012. – 20 с.
- Кириченко О.М. У истоков критического реализма в поэзии США: Творчество Карла Сэндберга 1910-1920-х гг. / Кириченко О.М // Литература США. – М., 1973. – С. 39–63.
- Макаров М.Л. Основы теории дискурса / Макаров М.Л. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
- Мещерякова О.А. Авторская концептосфера и ее репрезентация средствами свето- и цветообозначения в цикле рассказов И. А. Бунина «Темные аллеи»: автореф. дисс. канд. филол. наук: 10.02.01 / О.А. Мещерякова. – Орел, 2002. – 19 с.
- Милевская Т. В. Дискурс и текст: проблема дефиниции [Электронный ресурс] / Т.В. Милевская. – Режим доступа: <http://teneta.rinet.ru/rus/me/milevskat-discourseandtextdfn.htm> .
- Олексенко О.А. Займенники в поетичному мовленні І. Драча: семантика і функції / О.А. Олексенко // Мова. Культура. Взаєморозуміння: збірник наукових праць. – Дрогобич: Коло, 2012. – Вип.2. – С. 220–228.
- Петренко Н.В. Займенник у віршованих текстах американської поезії: когнітивно-семіотичний та лінгвосинергетичний аспекти : дис.канд. філол. наук : 10.02.04 / Н.В. Петренко. – Херсон, 2008. – 206 с.
- Селиверстова О.Н. Местоимения в языке и речи / О. Н. Селиверстова. – М.: Наука, 1988. – 180 с.
- Сильман Т.И. Синтактико-стилистические особенности местоимений (на материале немецкого языка) / Т.И. Сильман // Вопросы языкознания. – 1970. – № 4. – С. 81–91.
- Тарасова И.А. Поэтический идиостиль в когнитивном аспекте: монография / И.А. Тарасова. – 2-е изд., перераб. – М.: ФЛИНТА, 2012 – 196 с.
- Фокина Ю.М. Особенности репрезентации индивидуально-авторской концептосферы в англоязычной и русскоязычной прозе (на материале рассказов А.П. Чехова и Д. Джойса): автореф. дисс.канд. филол. наук: спец. 10.02.19 / Ю.М. Фокина; Саратовский государственный университет им. Н. Г. Чернышевского, Саратов, 2010. – 20 с.
- Хавхун А.П. Граматичні «Я»- і «ти»-суб'єкти в англійському поетичному тексті XVIII-XX століть (суб'єкти в плані поетичного означувального) / А.П. Хавхун // Вісник Житомирського державного педагогічного університету. – 2004. – № 16. – С. 85–90.
- Чернявская В.Е. Лингвистика текста: Поликодовость, интертекстуальность, интердискурсивность / В.Е. Чернявская. – М.: Либроком, 2009. – 248 с.
- Шевченко І. С. Дискурс як мисленнєво-комунікативна діяльність / І. С. Шевченко, О. І. Морозова // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. – Харків: Константа, 2005. – С. 21–28.
- Шпак В.К. Американская поэзия XX века. Основные направления развития / В.К. Шпак. – К.: Вища школа, 1991. – 167 с.
- Sandburg C. The Complete Poems: Revised and Expanded Edition / C. Sandburg. – San-Diego; N.Y.; L.: Harcourt, Brace and Co., 1970. – 832 p.
- Tsur R. Aspects of cognitive poetics / R. Tsur // Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis / eds. E. Semino, J. Culpeper. – Amsterdam: JohnBenjamins, 2002. – P. 279–331.

УДК 811.111'42

БАЛАЦЬКА О. Л.

(Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка)

ЗАСОБИ ХЕДЖИНГУ У КРИТИЧНИХ ЗАУВАЖЕННЯХ АНГЛОМОВНОЇ НАУКОВОЇ СТАТТІ

У статті розглядаються особливості використання засобів хеджингу в основному жанрі англомовного наукового дискурсу – статті. Схарактеризовано типи хеджів, які застосовуються в критичних зауваженнях англомовної наукової статті. Представлено кількісний аналіз їх використання.

Ключові слова: англомовний науковий дискурс, жанр, стаття, критичне зауваження, засоби хеджингу, хеджи.

Балацкая Е. Л. Средства хеджинга в критических замечаниях англоязычной научной статьи. В статье рассматриваются особенности использования средств хеджинга в основном жанре англоязычного научного дискурса – статье. Охарактеризованы типы хеджей, которые употребляются в критических замечаниях англоязычной научной статьи. Представлен количественный анализ их использования.

Ключевые слова: англоязычный научный дискурс, жанр, статья, критическое замечание, средства хеджинга, хеджи.